

Утвърдил: .....

Дайана Михайлова,

Директор на ДГ „Слънце“, гр. Дупница

Заповед № 019/ 15.09.2026 г.

**ПЛАН НА КООРДИНАЦИОННИЯ СЪВЕТ ЗА**  
**ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА И НАСИЛИЕТО НА**  
**ДЕЦАТА В ДГ „СЛЪНЦЕ”**

Планът на координационния съвет за противодействие на тормоза и насилието на децата в ДГ „Слънце” е разработен съгласно Заповед № РД 09- 5906/28.12.2017 г. на Министъра на образованието и науката. Приет е на Заседание на педагогически съвет № 1/02.09.2026 г. и утвърден със Заповед №031/15.09.2026 г.

**Координационен съвет в състав:**

Председател: Десислава Димитрова – старши учител;

Членове:

Милена Миланова – старши учител

Мариета Михалкова – старши учител

Допълнителен член:

Росица Галъова – родител

**I. НОРМАТИВНА УРЕДБА**

- Конвенция на ООН за правата на детето.
- Стратегия на Съвета на Европа за правата на детето 2022 – 2027 година. Закон за предучилищно и училищно образование
- Закон за социалното подпомагане /ЗСП/
- Правилник за прилагане на Закона за социалното подпомагане /ППЗСП/
- Правилник за дейността на Детските педагогически стаи /ПДДПС/
  - Закон за борба срещу противообществените прояви на малолетните и непълнолетните
  - /ЗБППМН/
  - Наредба за здравословни и безопасни условия на обучение възпитание и труд
- Закон за закрила на детето /ЗЗД/
  - Правилник за прилагане на Закона за закрила на детето /ППЗЗД/
  - План на Националната комисия за борба с трафика на хора /НКБТХ/ Харта за правата на детето
  - Етичен кодекс на работещите с деца
  - Национален механизъм за насочване и подпомагане на жертвите на трафик
  - Типови длъжностни характеристики на работещите в системата на образованието /съгласно Единен класификатор на професиите в България/.

**II. ВЪВЕДЕНИЕ**

Настоящият документ е разработен на основата на разработения „Механизъм за противодействие на тормоза и насилието в институциите на предучилищното и училищното образование“ от Министерството на образованието и науката с участието на МТСП, АСП, ДАЗД, МВР, ЦКБППМН и неправителствените организации – НМД, фондация „Стъпки за невидимите деца в Българи,” фондация „Асоциация Анимус”, Дружеството на психолозите в България и УНИЦЕФ.

Планът за противодействие на детския тормоз за учебната 2026/2027 година е съобразен с нормативните актове, плановете, програмите и стратегиите, касаещи безопасността, живота и здравето на децата, както и техните права и интереси.

Това ни изправя пред въпроса – какво може детската градина да направи в посока превенция и редуциране на агресивното поведение; какво могат да направят учителите и дали те от своя страна са подготвени да се изправят пред този проблем (дали имат образование, квалификация, инструментарий). От решаващо значение е взаимодействието между трите главни действащи лица – учители, деца и родители, и техните начини на свързване един с друг, които могат да варират - от партниране до конфликти. Едно добро партниране редуцира и може да бъде превантивно спрямо прояви, на тормоз и агресия, защото създава обща рамка, общи правила, единомислие на възрастни, сигурност, стабилност. А едно лошо партниране само по себе си е достатъчно условие за засилване на проявите на агресия, вътрешно конкуриране, създаване на конфликти, възможности за манипулация от страна на децата и т.н.

Агресивните прояви и насилието сред подрастващите са тясно свързани с условията, които пораждаат конфликти в социалната среда. В последните години се наблюдава тенденция към засилване на агресивните прояви. Насилието между децата обхваща широк спектър от прояви. То е явление със сериозни размери и оставя дълготрайни последици върху психичното здраве и поведението както на тези, които търпят насилие, така и на онези, които го извършват.

### **Какво е насилие?**

В България, дефиницията на понятието „**насилие**“, е дадена в параграф 1, т.1-5 от допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на закона за закрила на детето. Две от определенията имат пряка връзка с насилието от деца върху деца, което е обект на настоящия механизъм.

- *“Насилие”* над дете е всеки акт на физическо, психическо или сексуално насилие, пренебрегване, търговска или друга експлоатация, водеща до действителна или вероятна вреда върху здравето, живота, развитието или достойнството на детето, което може да се осъществява в семейна, училищна и социална среда.

- *“Физическо насилие”* е причиняване на телесна повреда, включително причиняване на болка или страдание без разстройство на здравето.

- *“Психическо насилие”* са всички действия, които могат да имат вредно въздействие върху психичното здраве и развитие на детето, като подценяване, подигравателно отношение, заплаха, дискриминация, отхвърляне или други форми на отрицателно отношение, както и неспособността на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури подходяща подкрепяща среда.

- *“Сексуално насилие”* е използването на дете за сексуално задоволяване. Сексуално насилие и злоупотреба над дете според определенията на СЗО е „участието на дете в сексуални действия, които той или тя не разбира напълно и за които не е в

състояние да даде информирано съгласие, съответно от гледна точка на развитието си и не може да даде съгласие, или които са в нарушение на законите или социалните табу на обществото“

- *“Пренебрегване”* е неуспехът на родителя, настойника и попечителя или на лицето, което полага грижи за детето, да осигури развитието на детето в една от следните области: здраве, образование, емоционално развитие, изхранване, осигуряване на дом и безопасност, когато е в състояние да го направи.

***Насилието може да бъде от възрастен към дете, между деца и от дете към възрастен.***

### **Какво е тормоз?**

Тормозът е специфичен вид насилие сред деца и е сред най-неуловимите форми на агресивно поведение. Но не всеки акт на насилие е тормоз. Тормозът между връстници е групов феномен.

Случаите на тормоз се извършват в групова среда, в присъствието на други връстници и отсъствието на възрастни. Професор д-р Дан Олвеус определя тормоза като „повтарящи се във времето негативни действия от страна на един или повече ученици, когато някой умишлено причинява или опитва да причини травма или дискомфорт на друго дете чрез физически контакт, чрез думи или по друг начин.“

**Тормозът, независимо от това как се упражнява, е много сериозно оставящо травматични следи действие, защото тормозеният не може да се защити със собствени усилия. Тормозът не спира от само себе, без външна намеса.**

**Тормозът** е форма на насилие, която се определя като сбор от съзнателни негативни постъпки, които са дълготрайни, насочени към едно и също дете от страна на едно дете или група.

Ключови в разбирането за тормоза са следните характеристики на това поведение:

- Злонамерена проява, която има за цел да нарани или унижи дете;
- Извършва се от позиция на силата, като едната страна използва доминиращата си позиция, за да нарани другата физически или психически, да я унижи или изолира от социалния живот;
- Повтаря се многократно във времето, а не е еднократен и изолиран акт на агресия.

Типичните **форми** на насилие и тормоз са:

- телесна повреда;
- заплашване;
- принуда;
- противозаконно унищожаване или нанасяне на щета на чужда вещ.

Проявите на тормоз най-общо могат да бъдат разделени на следните основни групи:

1. **Физически тормоз** - блъскане, щипане, разрушаване, удряне, нанасяне на болка, спъване, затваряне в някое помещение;

2. **Вербален тормоз** - подмятания, подигравки, унижение, заплахи, обиди;
3. **Психически тормоз** - подмятане, подиграване, закачане, омаловажаване, заплахи, изнудване, повреждане на имущество, кражба и хвърляне на вещи, заплашителни погледи, неприятелско следене;
4. **Социален тормоз** - избягване, игнориране, изключване от дейността, одумване и разпространение на зловни слухове, натиск върху другите да не влизат в приятелски отношения с децата, обект на тормоз, изолиране;
5. **Виртуален тормоз** - обидни, заплашителни и подигравателни текстови съобщения по мобилен телефон, електронна поща, Skype или Facebook; разпространяване на материали, които уронват достойнството на детето или го унижават; снимането на детето с мобилен телефон и свободното разпространяване на снимки или видео в интернет или други канали без негово съгласие, на слухове, клюки и заплахи в социалните мрежи, крадене на самоличност и др.

**Факторите**, които провокират тормоз, агресия или насилие са:

1. Вътреличностната агресивност на самите деца, зависеща от индивидуалните им особености;
2. Предшестващ жизнен опит на децата, свързан с проява на агресия и насилие или наблюдаване на подобни действия;
3. Непознаване на методи за ненасилствено разрешаване на конфликти;
4. Драстична промяна в ценностната система, при която стойности като солидарност, готовност за оказване на помощ или съчувствие са изтласкани на заден план.

#### **Разлики между тормоз и закачки или игра между децата.**

По-голяма част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладени от учителите, а някой от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. На първо място трябва да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези който само присъстват без активно да участват.

#### **Насоки за оценка на ситуацията :**

- Ако децата се бутат или блъскат или си разменят шеги, като при това се смеят, разменят си ролите и позициите и никое от тях няма видимо доминиращо поведение, а околните не им обръщат внимание, то най – вероятно **става дума за игра**.
- Ако едно от децата е видимо напрегнато, не се усмихва, опитва се да се махне, ако ролите не се сменят, а другото дете е в постоянно доминираща позиция и това поведение привлича вниманието на околните, то най- вероятно **става дума за тормоз**
- Ако детето не се чувства добре от закачките и подигравките, тогава поведението **може да е тормоз**.

- Ако детето, към което са отправени подигравките поиска другото дете да спре и той или тя не спира да се подиграват, тогава става дума за **тормоз**.
- Ако детето което дразни, продължава да дразни, или дразни и отново и отново, **това е тормоз**
- Ако дразненето е за нещо, което детето не може да промени „височина, носене на очила, тегло, способност да чете и др./, тогава може да е **тормоз**.
- Ако има и други хора наоколо, които наблюдават ситуацията и се окуражават или се присъединяват към ситуацията на подигравки, тава е **тормоз**.
- Ако едно дете е по-силно или по-популярно, по- голямо на възраст или по-властно, това може да е **тормоз**.

**Ако се касае просто за приятелска игра, учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.**

**Ако обаче наблюдаваното поведение може да бъде определено като тормоз, е необходимо да се предприемат съответните стъпки, описани в механизма.**

Физическото насилие и тормозът са формите, които възрастните най-често забелязват и затова често мерките за справяне обикновено са насочени именно към тях. Психическото насилие и тормоз могат по-трудно да бъдат установени тъй като не са така видими, а и децата от своя страна, нямат нагласата да споделят с възрастните за своите преживявания.

Проблемът се задълбочава, когато психическото насилие и тормоз, като обидните думи и прякори, социалното изолиране и др. се подценяват от възрастните и се считат за нормална част от процеса на социализация и израстване на децата. Ето защо е важно да се обърне внимание още при първите признаци на насилие за неговото съществуване.

**Признаци, по които могат да се разпознаят насилието и тормозът**  
**Разпознаването на насилие и тормоз включва следните физически и поведенчески признаци:**

- Различни по вид и цвят натъртвания вкл. синини, постоянни или чести червени петна вкл. пръсти, насинени очи следи от ухапване;
- Неправдоподобни или объркани обяснения за травмите, вкл. едностранни отговори;
- Безпокойство и крайности в поведението – от агресивност до пасивност;
- Лоша представа за себе си –децата смятат, че заслужили насилието;
- Прекалена отстъпчивост на детето и оставяне без протест да се прави каквото и да е било с него;
- Влошаване на здравословното състояние, което включва прилошаване, главоболие отпадналост;
- Агресивно поведение насочено към привличане на вниманието, упорито непослушание, самонараняване;
- Внезапни избухвания, които са необичайни за възрастта или за нивото на развитие на детето;
- Бягане и криене;

- Психосоматични симптоми като болки в стомаха, главоболие;
- Различни прояви на сексуализирано поведение;
- Наблюдават се промени в навиците;

**Тормозът между деца спада към насилието към дете и се третира с мерките на ЗЗД.**

Според чл. 7 ал. 1 и ал. 2 от Закона за закрила на детето всяко дете има право на закрила от насилие и всеки, на когото стане известно за дете, преживяло насилие, е длъжен да сигнализира органите по закрила.

### **III. МЕРКИ ЗА ПРЕДОТВРЯВАНЕ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ТОРМОЗА В ДГ „СЛЪНЦЕ“**

#### **1. Основни цели и задачи в работата на Координационния съвет**

##### **Цели:**

- Разработване и прилагане на цялостен подход, полагане на координирани и последователни усилия за предотвратяване на тормоза и създаване на сигурна среда в детската градина;
- Превантивна работа с цел предпазване на деца, за които има заплаха от тормоз;
- Информираност на учители и родители за „разпознаване” на дете, подложено на тормоз и подаване на информация до комисията в детската градина;
- Предотвратяване на тормоза и намаляване на ефекта от преживяното от детето; намаляване на влиянието от травматичния стрес и ускоряване възстановяването на нормалния ритъм на живот;
- Да се оказва съдействие на органите по закрила в случаи, че в детската градина има деца подложени на тормоз или насилие и в случаи на кризисна ситуация.

##### **Задачи:**

- Разработване и прилагане на превантивни дейности за предотвратяване на тормоза между деца;
- Разработване на защитни мрежи за интервенция при случаи на тормоз между деца;
- Предприемане на бързи, адекватни и координирани действия за закрила на дете, подложено на тормоз в детската градина; Поддържане на връзка с родители на деца подложени на тормоз с цел оказване на морална помощ и подкрепа и осъществяване на връзка с правоимащите органи за професионална намеса и вземане на решение по конкретния случай;

- Оказване на морална подкрепа на дете подложено на тормоз;
- Определяне на подходящи мерки за предотвратяване на рисковите фактори за детето.

## **2. Оценка на ситуацията за учебната 2026-2027 година във връзка с противодействие на тормоза и насилието**

Оценката на тормоза се организира от ръководството на детската градина със съдействието на Координационен съвет за справяне с насилието в началото и в края на всяка учебна година с цел определяне на формите и видовете тормоз, участниците в тормоза и местата, където най-често се случва.

За да се определи оценката се провеждат разговори с всички учители по групи. Резултатите от проведените беседи се обработват от Координационния съвет за справяне с насилието. След обобщаването им се състави следната оценка:

В Детска градина „Слънце”, гр. Дупница функционират 8 групи, разпределени както следва:

- Разположени са в две сгради, находящи се в: гр. Дупница, ул. „Бачо Киро” № 18 и гр. Дупница, ул. „Св. Мина” № 1 гр. Дупница
- В централната сграда на ул. „Бачо Киро” № 18 има 4 групи
- В сградата на ул. „Св. Мина” № 1 има 4 групи.

В осемте групи работят по двама учители и един помощник-възпитател.

Беше изградена защитна мрежа като бяха поставени ясни граници, изградени ценности, правила и процедури, които не допускаха прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията между децата. Педагогическия, непедagogическия, и медицинския персонал са запознати с темата за насилие и тормоз, както и с видовете и формите на тормоз в детската градина. Те много внимателно работят с деца и родители, поставят изискванията с уважение и достъпност, толерантни са към посочените по-горе случаи.

Възникващите епизодични конфликти между деца по различни поводи в процеса на игрите и ежедневните занимания да се разрешават бързо. Въз основа на тази оценка ще създадем основните цели и задачи, които да поставим в годишния план на Координационния съвет.

За да се изгради защитната мрежа е необходимо да се поставят ясни граници, изграждане на ценности, правила и процедури, които не допускат прояви на насилие и тормоз във взаимоотношенията между децата.

## **3. План за превенция и интервенция на насилието и тормоза**

Планът за изпълнение се изготвя и реализира от Координационния съвет и се утвърждава от Директора с продължителност от една учебна година, като се

актуализира в началото на всяка учебна година. Планът включва описание на всички дейности по превенция и интервенция на ниво институция и ниво група и е в сила за Детска градина „Слънце“.

В плана са очертани срокове, отговорници и отговорности по изпълнение на дейностите по превенция и интервенция.

### **3.1. Планиране/ актуализиране на дейности по превенция**

#### **3.1.1 Дейности на ниво институция:**

- Създаване/актуализация на Етичния кодекс на тема „Насилие и тормоз“

Срок: 30.09.2026 г.

Отговорник: Милена Миланова

- Координиране на работата на комисията в детската градина с териториалните структури на органите за закрила на детето.

Срок : 30.09.2026 г.

Отговорник: Директор

- Изработване на правила на поведение и ценности на всяка група;

Срок: 30.09.2026 г.

Отговорници: Учители по групи

➤ Запознаване на педагогическия и непедагогическия персонал с формите на насилие, с Механизма за противодействие на тормоз между децата в детската градина и с Алгоритъм за прилагане на механизма за противодействие на тормоза между децата в детска градина.

Срок: 15.10.2026 г.

Отговорник: Десислава Димитрова

- Провеждане на колективни и индивидуални срещи с родителите, с цел информиране от учителите на тема „Какво е насилие и тормоз и как да го разпознаем?“

Срок: 30.11.2026 г.

Отговорник: Учители по групи

- Предприемане на незабавно информиране на необходимите институции в случай на инцидент.

Срок: постоянен

Отговорник: Учители по групи и Директорът

- Използване при нужда на Механизма за противодействие на тормоз между децата в детската градина, чрез Алгоритъма за неговото прилагане, утвърден от Министъра на образованието и науката.

Срок: постоянен

Отговорник: Директор, председател на КС, учители по групи

- Дейности за развитие на компетентностите на всички членове на

педагогическите екипи за запознаване с различните форми на насилие и с техники за преодоляването им във вътрешно- институционална квалификация  
Срок: 31.05.2027г.

Отговорник: учители по групи

- Изготвяне на годишен отчетен доклад на КС до директора

Срок: май 2027 г.

Отговорник: Координационен съвет

### **3.1.2. Дейности за превенция на ниво група:**

- Изготвяне съвместно с децата на правила за поведение в групата и поставянето им на видно място.

Срок: 15.10.2026 г.

Отговорник: Учители по групи

➤ Провеждане на беседи, разискване на казуси, ролеви игри, групова работа и споделяне на опит с децата, във връзка с рисковите фактори застрашаващи тяхното здраве в семейната и извънсемейната среда и видовете насилие, за това какво е тормоз и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чувства унижен или заплашен. Примерни теми могат да бъдат:

- 1) Правата на децата;
- 2) Какво е насилие и тормоз, как да ги разпознаем?
- 3) Как и на кого можем да съобщим за случаи на насилие и тормоз?
- 4) Как се чувстваме, когато видим проява на насилие и тормоз и какво правим? Какво можем да направим?

Срок: Постоянен

Отговорник: Учители по групи

➤ Учителите провеждат перманентни разговори с родителите в индивидуални или групови срещи за това какво е тормоз и какви са преживяванията на извършителя и потърпевшия, дали той се чувства унижен или заплашен.

Срок: постоянен

Отговорник: Учители по групи

- Своевременно информиране на родителите за поведението на децата им;

Срок: Постоянен / след установяване на проблем

Отговорник: Учители по групи;

- Провеждане на индивидуално- възпитателна, корекционна и консултативна работа с деца, които са жертва на насилие или са в рискова ситуация.

Срок: При възникнала необходимост

Отговорник: КС, учители по групи;

- Индивидуални срещи с родителите за справяне с кризисни ситуации.

Срок: При възникнала необходимост

Отговорник: КС, учители по групи;

### **3.2. Дейности по интервенция**

#### **3.2.1. Дейности по интервенция на ниво институция:**

- Водене на дневник със случаи и процедури за управление на информация:

- Документиране на ситуации от второ и трето ниво според приетата класификация

Срок: постоянен

Отговорник: Координационен съвет

- Анализ и оценка на риска на база вписани ситуации.

Срок: 05.2027г.

Отговорник: Координационен съвет

- На база анализ, даване на становище за индивидуална работа по случай с дете, което се намира в ситуация на риск по ЗЗД и ЗПУО

Срок: постоянен

Отговорник: Координационен съвет

- Уведомяване на Дирекция „Социално подпомагане“ (ОЗД) и/или полиция

Срок: при необходимост

Отговорник: Директор, КС

#### **3.2.2. Дейности по интервенция на ниво група:**

- Провеждане на тематична родителска среща.

Срок: при необходимост

Отговорник: учители по групи

- Дейности за преодоляване на проблемното поведение на детето и за справяне със затрудненията му с приобщаването в образователния процес и в детската група, чрез прилагане на една или повече от следните дейности за въздействие върху вътрешната мотивация с прякото сътрудничество и информирано съгласие на родителите :

- Разговор между детето и учителите в групата с цел изясняване на възникнал проблем и получаване на подкрепа за разрешаването му;
- Използване на посредник при решаване на конфликт;
- Консултиране на детето с психолог;

- Създаване на условия за детето за повишаване на социалните умения за общуване и за решаване на конфликти по ненасилствен начин;
- Насочване на детето към занимания, съобразени с неговите потребности;

Срок: постоянен/ при необходимост

Отговорник: Директор, председател на КС, учители по групи

#### **IV. ДЕЙСТВИЯ ЗА СПРАВЯНЕ С УСТАНОВЕН ТОРМОЗ В ДГ „СЛЪНЦЕ”**

По-голямата част от ситуациите на тормоз могат да бъдат овладяни от учителите, а някои от самите деца. Всяка намеса изисква внимателна преценка на ситуацията и нейната тежест. Важно е да се разграничат случаите, когато не се касае за тормоз, а само за игра или приятелско премерване на силите между децата. За целта е необходимо да се наблюдава поведението на децата, включително и на тези, които само присъстват без активно да участват. Ако се касае просто за приятелска игра учителят може да се намеси, за да предупреди децата да внимават да не се наранят.

Ако обаче наблюдаваното поведение индикира като тормоз е необходимо да се предприемат следните **действия**:

##### **А. Прекратяване на ситуацията на тормоз:**

1. Задължения на всеки учител/ служител е да се намеси, за да прекрати ситуация на тормоз, на която е станал свидетел, като:

- В случай на физически тормоз децата трябва да се разделят и да се прекрати незабавно физическият контакт между тях;
- НЕ трябва веднага да се разпитва за случилото се, да се обсъждат причините за насилието или да се изяснява ситуацията. Това може да се случи на по-късен етап. Важно е учителят ясно да обяви пред всички, че това е насилие и то е недопустимо поведение. В този момент не е добре да се разпитва за подробности и детето, което е станало жертва на насилието, особено в присъствие на насилника и други деца, защото това може да урони неговото достойнство. Ключово при интервенцията на възрастните е приемането на разбирането, че не детето, обект на тормоз се нуждае от състрадание, а детето извършител, за да може то да развие това чувство към другите.

##### **Реакции спрямо детето, упражнило тормоз:**

1. Когато става въпрос за първа проява, която не е тежка по отношение на нанесената вреда, може да се приложи „подходът за възстановяване на щетата“ или да се приложи друга съгласувана мярка. Подходът за възстановяване на щетата се прилага като логическо последствие от отклоняващо се поведение, свързано с

рушене на МБ. Същият подход успешно може да се приложи и когато се касае за нематериални щети. Неговото прилагане изисква по-задълбочен разговор с детето, което е извършило насилие, за да му се помогне да разбере какви са последствията от неговата постъпка.

2. Учителят със спокоен и умерен тон, както и с държанието си, показва ясно, че проблемът е в начина на поведение, а не в личността на самото дете, и че хората правят грешки, които следва да бъдат поправени, без да се налагат наказания;

3. Ключов момент във "възстановяването на щетата" е, че учителят разговаря с детето, и му се дава право само да избира и решава как ще поправи грешката си. С това негово решение трябва да се съгласи и потърпевшото от тормоза дете;

4. Учителят на групата изслушва детето, упражнило тормоза в отсъствието на потърпевшия.

5. След изясняване на ситуацията и постигане на договорка, учителят за определен период от време проследява поведението на децата и дава обратна връзка на директора;

6. Учителят на групата може да потърси съдействие и от другите учители, които също могат да подпомогнат работата.

#### **Реакции спрямо детето, което е обект на тормоз:**

1. Работата с деца, които са обект на тормоз, трябва да бъде насочена към формиране у тях на умения за справяне с подобно поведение.

2. Учителят разговаря с детето, по възможност още същия ден (или веднага след като е разбрал за случая, ако се касае за ситуация, за която е научил случайно) и да разбере какво точно се е случило. Ако е необходимо отделни факти могат да бъдат дискретно проучени. Не се оказва публична подкрепа на потърпевшото дете с оглед опазване на достойнството му.

3. Необходимо е да се подчертае поверителността на разговора, като се спомене кои ще бъдат уведомени за случилото се.

4. Не се предлага среща между децата с цел помиряване и разбиране.

5. Учителят наблюдава детето в следващите дни, за да се увери как се чувства и при необходимост отново разговаря с него.

#### **Реакции спрямо наблюдателите:**

1. Учителят на групата изтъква тези, които са се намесили в защита правилата за поведение в групата и детската градина. От останалите очаква да направят същото, ако се случи в бъдеще;

2. Учителят на групата насърчава децата за грижа спрямо другите, станали обект на тормоз.

#### **Б. Повтаряне на едни и същи нарушения на правилата:**

1. Разговорът с родителите се провежда в партньорски взаимоотношения, като се предоставя отворено пространство за споделяне на техните опасения и гледни точки;
2. Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;
3. От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат;
4. Учителят насочва родителите за консултация с психолог.

**В. При много сериозно ниво на тормоз** – злоупотреба със сила, както и при екстремни ситуации, в които съществува опасност за живота и здравето, телесния интегритет, както на детето-жертва, така и на детето-извършител се уведомява Дирекция социално подпомагане – Отдел закрила на детето, Държавната агенция за закрила на детето или МВР.

Учителят или служителят, станал свидетел на подобен тормоз, ако не може да се справи сам е длъжен да потърси помощ от други лица. След прекратяване на физическия контакт между лицата, свидетелят на тормоза уведомява директора и регистрира ситуацията на насилие като попълва заявка за извършване на консултативна и превантивна дейност в ситуация на насилие до Председателя на Комисия за превенция на деца жертви на насилие или в риск от насилие и тормоз и при кризисна интервенция.

#### **V. СИСТЕМА ЗА НАСОЧВАНЕ КЪМ ДРУГИ СЛУЖБИ**

##### **1. Регистриране на ситуации на тормоз.**

Създава се единен регистър за описване на ситуации на тормоз;

Всяка ситуация на тормоз се описва в регистъра от учители/служителя, който я е наблюдавал с цел проследяване развитието на случая във времето и планиране на подходяща интервенция;

Регистърът съдържа кратко описание на всяка ситуация, кога се е случила, кои са участниците и какви мерки са били предприети;

Регистърът се съхранява на общодостъпно място в методичния кабинет;

Учителите следят вписаните в регистъра случаи и предприемат необходимите мерки за взаимодействие с учителите, родителите и Психолога.

##### **2. Включване на родителите.**

Във всички случаи е необходимо родителите да бъдат уведомени за случилото се, както и за предприетите действия за разрешаване на ситуацията;

В разговора е важно да се акцентира върху необходимостта родителите да не критикуват другото дете, а да се опитат да погледнат на ситуацията през погледа на

другата страна;

Родителите трябва да бъдат запознати, че критиките, обидите и negliжирането на другото дете от тяхна страна само ще задълбочат конфликта;

От разговора могат да бъдат изведени конкретни договорки кой какво може да предприеме и какво се очаква като резултат.

### **3. Насочване към други служби.**

В случаите, при които поведението на детето се отличава с изразени агресивни прояви, снижен контрол върху гнева, склонност да разрешава конфликтни ситуации с насилие е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на отдел „Закрила на детето” по местоживее. Като първа стъпка се уведомява директора на детската, който уведомява съответния отдел „Закрила на детето” по местоживее, местните комисии за БППМН, полицията и всички останали участници в мултидисциплинарния екип по силата на координационния механизъм. В тази връзка е необходимо да бъде потърсено съдействие от страна на социалните работници от отделите „Закрила на детето” към Дирекция „Социално подпомагане”. Социалният работник е професионалистът, който може да проучи ситуацията, в която се намира детето, условията, при които живее, родителският капацитет и при необходимост да предприеме мерки, които да подпомогнат детето и семейството като цяло.